

TARTALOM

• **Glatz Ferenc:** Az iszlám „három virágkora” 2, 29

FIGYELŐ

- **Major Balázs:** Az arabok az ókorban 3
 - A sivatag hajója (M. B.) • Palmyra (M. B.) 4, 5
- **Maróth Miklós:** Az iszlám születése 6
 - Az arabok és a kereszténység (M. B.) 6
 - Iszlám kronológia (O. E.) 7
 - Mohamed próféta (F. I.) 8
 - Az iszlám (A. B.) 10
- **Major Balázs:** Az arab birodalom fénykora és bukása 12
 - Szunniták, síták, szúfik (A. B.) 16
 - Az arabok a középkori Európában (A. B.) 18
- **Szombathy Zoltán:** Kultúra, magatartásforma, életszemlélet 22
- **Maróth Miklós:** Az arabok és a görög hagyomány 25
 - Az arab tudomány öröksége (Mészáros Ernő, Farkas Ildikó, Major Balázs) 26
 - Ibn Battúta (Nagy Béla) 28

DISPUTA

- **Ungváry Krisztián:** A pesti gettó megmenekülése, 1945 30
- **Sipos Péter:** Egy régi legenda „újrafelfedezése” 32

MAGYAR ÖRÖKSÉG

- **Hóvári János:** Magyar címer Jeruzsálemben 34

MELLÉKLET

- **Kubinyi András:** A Jagelló-kori magyar állam címlapon: A perzsa paradicsom. Miniatúra, Herát, 1553

História

Szerkesztő: Glatz Ferenc

A szerkesztőség tagjai: Demeter Zsuzsanna, Fodor Pál, Kertész István, Sipos Péter, Szász Zoltán, Zsoldos Attila

Olvasószerkesztő: Burucs Kornélia
Munkatársak: Farkas Ildikó, Kocsis Gabriella, Bognár Katalin, Horváth Imre (számítógépes tördelés), Nagy Béla (térkép)
Szerkesztőségi titkár: Oprán Emese

Megjelenik évente tízszer.
Előfizetési díj 2006-ra: 2900 Ft.

Felelős kiadó: História Alapítvány.
Szerkesztőség: 1014 Bp., Uri u. 53.
Tel.: 224-6700/615, 623, 625; tel./fax: 356-0457.
Levél cím: Pf. 9. Bp., 1250. www.historia.hu
Bankszámlaszáma 11701004-20125394 OTP

Devizaszámlaszámok: Budapest Bank Rt.
1051 Bp., Hercegprímás u. 5.
USD HU47-10103104-82876600-00000997;
Euró HU46-10103104-82876600-01000309
Adószám: 19654243-2-41

Szedés, tördelés: MTA TTI Kiadványcsoport.
Nyomdagrafikai előkészítés: Krónikás Bt., Biatorbágy
Nyomás: MESTERPRINT Kft., Budapest, Vak Bottyán u. 30-32/B

Terjeszti: LAPKER Rt. és alternatív terjesztők.
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág. Előfizethető közvetlen a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján, Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál (Bp., VIII. ker. Orczy tér 1. Tel.: 06-1-477-6388; postacím: Bp., 1900).
További információ 06-80-444 444; hirlapelofizetes@posta.hu

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!

HU ISSN 01392409. Index: 25384

Az iszlám „három virágkora”

7–13. század, 15–19. század, 20. század

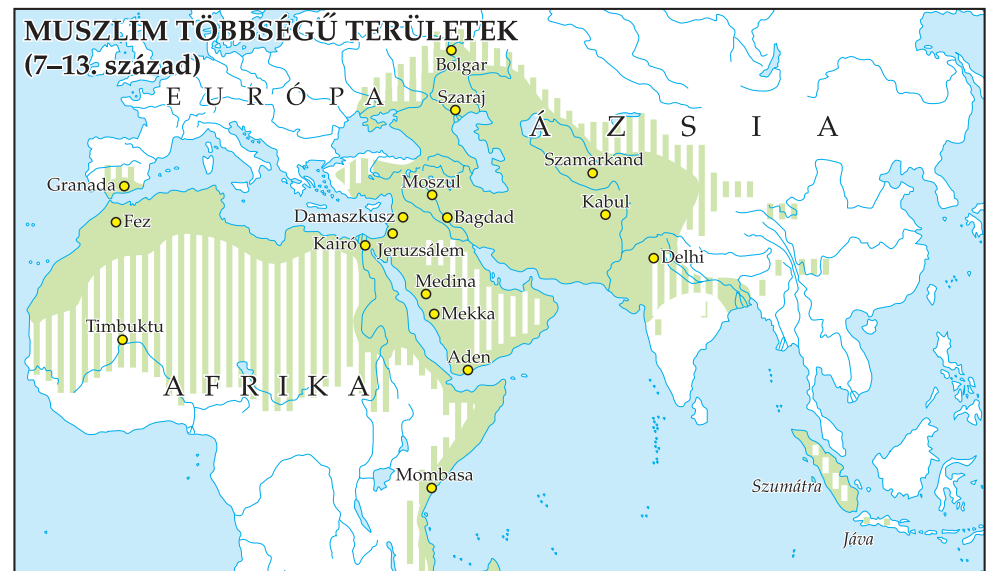
„Szeptember 11. az a nap, amely megváltoztatta a világot” – írtuk a *Históriában* a 2001. évi megrendítő merénylet után. Írtunk arról, hogy még a legmélyebb gyász közben sem lehet visszatérni 1938–1945-höz, a „kollektív felelősség” gondolatához. Balgaság lenne azért, mert a merénylők az iszlám vallási mozgalmak egyikének nevében jártak el, kollektív elmarasztalást kimondani az iszlámról, netán arab népekről. Sürgettük viszont az okok keresését.

A világalulban nem lehet manapság harmonikusan élni – mondtuk –, ha az „alvég” és a „felvég” között akkora szociális és kulturális különbség létezik, mint ma a Föld népei között. Mondottuk: fel kell hagyni a fehér ember arroganciájával, amely palástolja gazdasági érdekeit (a fosszilis energiahordozók iránti igényét) az 1910-es évek óta, amióta robbanómotorokat használunk, és nyomul az olaj után a közel-keleti térségben. Míg a világ más részein megtanulta tolerálni a zsidó-keresztény hitvilágtól és erkölcsi tanításoktól eltérő életelveket, a Közel-Keleten nyolc évtizede akarja a fehér ember elveit elfogadtatni. Ideologizált erőszakkal. Ennek az intoleranciának feltehetően akkor lesz vége, ha a fosszilis energiahordozókat a motorokban felváltja valami más energia. (Addig is áldozatnak – előrsnek? – ott van egy másik, igaz, származását tekintve az arabokkal rokon sémi, de zsidó-keresztény kultúrájú nép, a zsidóság.)

Írtuk 2001 novemberében: a fehér ember Európáján, Amerikáján kívüli népeket alaposabban kell tanulmányozni. Történelmüket, művészetüket, évezreides életcélrendszerüket. A 21. század kultúrája az identitások pluralizmusára épülhet csak fel (etnikai, vallási, szociális, ökológiai és más identitások), és ezeken belül is egy kozmopolita toleranciára. Egymás kölcsönös tiszteletére.

E szellemben kértük fel az akadémiai nagygyűlésen az iszlámról előadni a téma legjobb magyar ismerőjét, Maróth Miklós akadémikust (2001. november). Mutassuk meg, hogy az iszlámnak milyen szellemi-kulturális tartalékai is vannak a 21. század emberisége – és a mai iszlám irányzatokban élők – számára! Mutas-

folytatás a 29. oldalon ⇨

Az iszlám három virágkora

⇒ folytatás a 2. oldalról

suk meg az iszlám első virágkorának politikai, harcászati és mindenekelőtt kulturális hagyatékát! A 7–13. század történelmét. Amelynek nyomait mindig tisztelettel tanulmányozzuk, keressük fel akár Dél-Spanyolország, Szicília vagy a Közel-Kelet műemlékeit, olvassuk a kereskedők (Mohamed is kereskedő volt), utazók leírásait. Amit már részben a magunk kulturális örökségének érzünk. Mert az első iszlám állam az Ibériai-félszigettől kiterjeszkedett Indiáig. Közös vallási tanításba szorította bele az arab, a kopt, a perzsa, a török népek törzsi-etnikai különbségeit. Kozmopolita kultúrát hozott létre. Ez örököse volt a kifinomult arab kereskedői érdekszámításnak, a sivatagi természet rájuk kényszerítette bölcs nyugalomnak. Örököse a „Termékeny Félhold” (Tigris, Eufrátesz) és Belső-Ázsia évezredes, magas szintű iráni-perzsa kultúrájának (a fémműves és matematikai intelligenciának). Örököse a szeldsuk-törökök harcművészetének. Amit mi ma „arab” kultúrának nevezünk, azt arab nevek mögött rejlő, részben arab, de többnyire perzsa, szír, kopt és egyéb etnikumú-kultúrájú népek alkották. (Nem szólva a fekete bőrűekről.)

És máig nem értékeljük azt a feledésbe merült etnikai toleranciát – és ezzel teremtő erőt –, amit az iszlám alkotott.

Nos, így készítette el a 2001. novemberi megkeresésre a Maróth-csapat az iszlám első virágkoráról a kis tanulmánygyűjteményt, a História jelen számába.

A második virágkor

És mi történt később?... És hogyan folytatjuk ennek bemutatását?

Azután jött a második nagy iszlám „államalkotás”, amikor az oszmán-török etnikum vezetésével a 14–19. század nagy világbirodalmát hozták létre. (Aminek a Kárpát-medence közepe is 150 évig része volt.) Ezt jövő évi megjelenésre „rendeltük meg” kiváló oszmanistáinktól (Fodor Pál, Dávid Géza, Hegyi Klára, Káldy-Nagy Gyula, Sudár Balázs, Ágoston Gábor).

Harmadik virágkor

És a harmadik korszak? A 20. század. Amikor az iszlám a hagyományos észak-afrikai, kis-ázsiai területeken túl megerősödik Közép-Afrikában, Kelet-, Délkelet- és Belső-Ázsiában. (A Szovjetunió iszlámpolitikáját azért sem érti sok politológus, mert nem tanulmányozták a Szovjetunió törté-

nelmében az iszlám vallású népeket és szállásterületük stratégiai fontosságát az 1960–70-es években.) Nos, ebből a harmadik iszlám korszakból tevődik össze majd – terveink szerint – az újabb História-szám 2008-ban. Benne a már most megírt „vezércikk” ismerteti felfogásunkat a politikai „energiamegmaradás” törvényéről. Ha hatalmas energiával támadunk egy tőlünk eltérő kultúrát, akkor edzők annak ellenállóképességét. És visszavág. Az anyagi világ tényezői, éppígy az emberi kulturális tényezők, kölcsönhatásban élnek. Az iszlámon belül feltehetően soha nem jutottak volna előtérbe a szélsőséges irányzatok, ha nem folytatnának ellene „felszabadító háborút” a jól ismert ideológia („szabadság” stb.) jegyében. Háborút – mindenki által ismert módon – a fosszilis energia-hordozókért és a térség stratégiai-katonai birtokbavételért. A világpolitika urai az egyik vagy a másik oldalon...

*

Mi a célunk? Megismertetni a Földünkön élő népek sokféle életcélját. Tágítani a gondolkodás rádiuszát. Figyelmeztetni a politikusokat: az egyoldalú szovjet külpolitikai irány után ne essenek az egyoldalú Nyugat-orientáció kútgyűrűjébe, ahonnan csak az égbolt csöszserű látására nyílik lehetőség. És még valami: a 21. század Európán kívüli – arab, iráni, kínai, indiai, afrikai, dél-amerikai – civilizációinak emancipálódása ne vezessen a „civilizációk összeütközéséhez” (az amerikai Samuel Huntington agyonpropagált felfogása), hanem az általunk kívánt „civilizációk együttműködéséhez”.

GLATZ FERENC